

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
КЗ «Запорізький
обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти» ЗОР
Протокол №
від « 24» 01. 2023р.

Голова НМР

_____ Олена ВАРЕЦЬКА

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА СЕМІНАРУ

**Система роботи з обдарованою та здібною молоддю в умовах
реформування сучасної освіти (щорічний семінар)**

КАТЕГОРІЯ УЧАСНИКІВ: керівники, заступники керівників ЗО, консультанти ЦПРПП, вчителі
хімії

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Дехтяренко С.Г., методист методичного відділу КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти» ЗОР

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ
на засіданні методичного відділу протокол № від 23.01.2023р.

Завідувач методичного відділу

Вікторія ІВАНОВА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність полягає у пошуку та стимуляції розвитку талановитих дітей, обдарованих з хімії в умовах дистанційного режиму роботи освітніх закладів у зв'язку з воєнним станом в країні і ситуацією в Запорізькій області. Семінар спрямований на підвищення майстерності вчителів надавати допомогу дітям відчувати себе впевненими на інтелектуальних змаганнях, які потребують додаткових або поглиблених знань та вмінь з хімії. Як правило, багато ускладнених або олімпіадних задач розв'язуються за допомогою основного матеріалу шкільного курсу природничо-наукових предметів - треба лише навчити здобувачів освіти правильно використовувати власний потенціал. Цей семінар допоможе викладачам хімії залучити учнів до додаткових занять і підготувати їх до успішного змагання в інтелектуальних конкурсах різного ґатунку. Останній модуль присвячений вдосконаленню практичних навичок розв'язування задач та порадам від кращих шкільних вчителів хімії.

Мета семінару – розвиток професійного потенціалу вчителів хімії ЗПЗСО шляхом вдосконалення їхньої фахової компетентності за рахунок формування здатності організовувати підготовку учнів до участі у Всеукраїнських олімпіад з хімії та інших змаганнях.

Нормативна база проведення семінару

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.11 №1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 №898. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
3. «Про освіту» від 05.09.2017. №145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Закон України «Про професійний розвиток працівників» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>
5. Кодекс законів про працю України. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
6. Національна рамка кваліфікацій. - URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy>
7. Про затвердження Положення Про атестацію педагогічних працівників. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE38985?an=1>
8. Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників та порядку їх присвоєння" Постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1109 " <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2015-n#Text>.
9. Про затвердження Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.09.2011 №1099, змінами, внесеними згідно з Наказами МОН від 16.01.2012 №29, від 26.03.2012 № 360 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1318-11#Text>
10. Хімія. 7-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
11. Хімія. 8-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів із поглибленим вивченням предметів. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2020/khimiya%208-9%20pohlybleno.pdf>
12. Хімія. 10-11 класи. Рівень стандарту. Профільний рівень. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

13. Рекомендації з підготовки до III та IV етапу Всеукраїнської олімпіади з хімії (редакції останніх років).

Основні завдання семінару:

- мотивувати педагогічних працівників до опанування технологією розв'язування ускладнених та олімпіадних задач;
- розкрити психолого-педагогічні засади педагогічної діяльності по роботі з обдарованою молоддю;
- ознайомити з сучасними методиками підготовки здобувачів освіти до участі у Всеукраїнських олімпіадах з хімії та інших інтелектуальних змаганнях;
- формувати вміння планувати і проводити навчання хімії з систематичним використанням компетентнісних задач;
- розвивати вміння оцінювати результати навчання хімії, досягнуті у роботі з обдарованими учнями.

Професійні компетентності, які розвиваються в процесі семінару

- підвищення знань вчителів з предметної області, загально-педагогічних знань, застосування міжпредметних зв'язків природничих наук;
- вдосконалення вмінь з планування та реалізація професійної діяльності відповідно до нормативно-законодавчої бази та на засадах сучасної освітньої політики;
- покращення навичок організації практичної діяльності на основі науково-теоретичних засад, демонстрація предметних та міжпредметних знань;
- розширення обізнаності та світогляду з сучасних досягнень педагогіки та психології, хімічної науки.

Опис структури семінару

Семінар складається з одного модуля, розрахованого на 8 навчальних годин.

Тема 1. Педагогічна підтримка здібних та обдарованих здобувачів освіти. (2 год.).

Загальнонаукові поняття (тезаурус) розвитку талантів учнів в області хімії. Форми роботи з обдарованими дітьми має 2 аудиторні години націлених на розкриття психолого-педагогічні аспекти розвитку дитячої обдарованості; роботу вчителя з обдарованими дітьми в області хімії, розвиток пізнавального інтересу в області хімії.

Тема 2. Сучасні технології дистанційної освіти в роботі з обдарованими здобувачами освіти. (2 год.).

Сучасні освітні технології та їх особливості в дистанційному форматі. Концептуальні положення організації роботи та удосконалення освітнього процесу з обдарованими учнями в області хімії. Форми навчання, які можуть бути використані у роботі з обдарованими дітьми. Оцінювання результатів групового навчання Функції вчителя як фасилітатора успішної підготовки учнів до участі у інтелектуальних конкурсах з хімії.

Тема 3. Розв'язування олімпіадних задач (4 год.).

Розбір прикладів розв'язування задач різного типу та компетентісно-орієнтованих завдань з різних розділів хімії.

Особливості організації проведення семінару

Семінар проводять 3 викладача – фахівець з хімії методичного відділу, два науковця, які проводять підготовку обласної команди учасників Всеукраїнської учнівської олімпіади з хімії та вчитель-тренер.

Дотримуючись статті 50 Закону України «Про вищу освіту» й відповідно до мети семінару визначено такі форми організації освітнього процесу на семінарі: навчальні заняття, самостійна робота, контрольні заходи. Основними видами навчальних занять обрано лекцію і семінарське заняття.

Форми і методи організації освітньої діяльності

В ході семінару передбачені лекційні, практичні заняття в очній або дистанційній формі.

Інформаційно-комунікаційне забезпечення семінару

Для ефективного проведення семінару необхідні: комп'ютер, модем, пакет Microsoft Office або інші альтернативні пакети; підключення до глобальної мережі Інтернет, електронна презентація; інформаційні ресурси з текстовою інформацією (навчальні посібники, збірники задач і вправ з хімії).

Форма підсумкового контролю

Контроль та самоконтроль знань учасників семінару відбувається шляхом виконання ними завдань, які вбудовані в інтерактивну презентацію. За результатами роботи учасники семінару виконують практичні вправи, що є підставою для зарахування курсу.

Професійні компетентності, які розвиваються на семінарі: мовно-комунікативна, предметна, методична, інформаційно-цифрова, психологічна, емоційно-етична, проєктувальна, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, інноваційна, рефлексивна, здатність до навчання впродовж життя.

Очікувані результати

Знаннєвий компонент: учасник / учасниця семінару знає: тезаурус основних понять, що стосуються роботи з обдарованою та здібною молоддю, концептуальні положення організації діяльності суб'єктів навчання, обізнаний/обізнана з прикладами сценаріїв навчальних занять зі здібними учнями; характеризує функції вчителя як фасилітатора успішної діяльності обдарованих учнів; обізнаний/обізнана з соціально-психологічними засадами організації навчальної діяльності учнів у підготовці до участі в інтелектуальних змаганнях.

Діяльнісний компонент: учасник / учасниця семінару складає індивідуальний план занять, в якому передбачають особливості підготовки здобувачів освіти до участі у конкурсах та олімпіадах з хімії різного ґатунку; уміє розв'язувати компетентнісно-орієнтовані завдання, задачі різного типу з різних розділів хімії.

Ціннісний компонент: учасник / учасниця семінару дотримується принципів роботи з обдарованою та здібною молоддю, висловлює судження про значення навчальної діяльності у формування ключових і предметної компетентностей учнів; усвідомлює необхідність застосування сучасних технологій з метою досягнення очікуваних результатів здобувачів освіти у інтелектуальних змаганнях в тому числі з хімії.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРУ

№ п/п	Зміст навчального модуля	Кількість годин		
		Аудитор	Сам. роб.	Разом
Тема 1.	Педагогічна підтримка здібних та обдарованих здобувачів освіти.	2	0	2
Тема 2.	Сучасні технології дистанційної освіти в роботі з обдарованими здобувачами освіти.	2	0	2
Тема 3.	Розв'язування олімпіадних задач.	4	0	4
РАЗОМ ГОДИН:		8	1	8
РАЗОМ КРЕДИТІВ				0,27

2. ЗМІСТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Тема 1. Педагогічна підтримка здібних та обдарованих здобувачів освіти. (2 год.).

Загальнонаукові поняття (тезаурус) розвитку талантів учнів в галузі хімії. Форми роботи з обдарованими та здібними дітьми, націлені на розкриття психолого-педагогічні аспекти розвитку дитячої обдарованості. Соціально-психологічні та психолого-педагогічні засади організації роботи з обдарованими учнями. Відповідальність вчителя за формування мотивації, розкриття та розвиток обдарованості. Зміст і багатство здібностей обдарованої особистості.

Очікувані навчальні результати теми 1:

- знання про особливості формування системи розвитку обдарованої особистості як необхідної умови досягнення успіху;
- уміння організувати такий педагогічний процес, який започаткує технологію пошуку і відбору обдарованих та здібних здобувачів освіти та створить умови для розвитку їхніх природних творчих потенціалів;
- цінності та ставлення: утвердження дитини як вищої цінності і мети освітнього процесу, цілеспрямована, систематична робота з якою можлива лише за умови формування та поетапної реалізації спеціально розроблених програм пошуку, навчання, виховання і розвитку обдарованих дітей.

Тема 2. Сучасні технології дистанційної освіти в роботі з обдарованими здобувачами освіти. (2 год.).

Сучасні освітні та дистанційні технології. Концептуальні положення організації роботи та удосконалення ефективного навчально-виховного процесу з обдарованими учнями в області хімії (олімпіади, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, конкурси знавців, змагання, ігрові тренінги, семінари, інтелектуальні марафони тощо). Форми навчання, які можуть бути використані у роботі з обдарованими дітьми: індивідуальні, фронтальні, групові. Оцінювання результатів групового навчання. Функції вчителя як фасилітатора успішної підготовки учнів до участі у Всеукраїнських олімпіадах та конкурсах з хімії.

Очікувані навчальні результати теми 2:

- знання сучасних технологій та форм організації навчання обдарованих та здібних учнів;
- уміння: складати індивідуальний план занять, в якому передбачають особливості підготовки здобувачів освіти до участі у Всеукраїнських конкурсах та олімпіадах з урахуванням компетентнісного підходу і принципу дитиноцентризму;
- цінності та ставлення: високо оцінює функції вчителя як фасилітатора успішної підготовки учнів до участі у Всеукраїнських олімпіадах та конкурсах з хімії.

Тема 3. Розв'язування олімпіадних задач (4 год.).

Розбір прикладів розв'язування задач різного типу та компетентнісно-орієнтованих завдань з різних розділів хімії.

Очікувані навчальні результати теми 3

- знає: особливості вимог проведення Всеукраїнської олімпіади з хімії в попередні періоди та способи організації педагогічної діяльності під час підготовки;
- уміє: організувати власну діяльність та роботу здобувачів освіти таким чином, щоб створити умови для успішної участі у інтелектуальних змаганнях різного рівня з хімії та прийняти участь у відборі для подальшої участі в олімпіадному русі; уміє розв'язувати компетентнісно-орієнтовані завдання, задачі різного типу з різних розділів хімії;
- цінності та ставлення: популяризує ідею прагнення до самовдосконалення серед колег та саморозвитку серед учнів через участь у інтелектуальних змаганнях різного типу з природничих наук.

Завдання для самостійної роботи:

1. Аналіз вимог підготовки учнів відповідно до Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності.
2. Розв'язування задач

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

I – Основні джерела:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.11 №1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017. №145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Лист Міністерства освіти і науки від 13 жовтня 2017 року № 1/9-554 "Щодо нагальних питань впровадження Закону України «Про освіту»" URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/pisliadyplomna-pedahohichna-osvita-ta-profesiynny-rozvytok/lysty-rekomendatsii/>
4. КОНЦЕПЦІЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА СОЦІАЛЬНА ПРОГРАМА «Молодь України» на 2016-2020 роки затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF#Text>
6. Рішення Запорізької обласної ради від 06 квітня 2017 року № 65 «Про обласну цільову програму «Молодь Запорізького краю на 2017-2021 роки». URL: https://zor.gov.ua/sessii_ta_rishenya_radi
7. Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності. Наказ МОН України від 22 вересня 2011 року № 1099. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1318-11#Text>

II – Додаткові джерела

1. Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання [Текст] / за ред. С. Д. Максименка, М. Л. Смульсон. К.: Міленіум, 2005. Т. 8, вип. 1. 238 с.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.06.2018 №696 «Про затвердження програм зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти» URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/61615/
3. Сучасні технології в освіті. Ч. 1. Сучасні технології навчання : наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2 / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Філімонова Т. В., Тарнавська С. В., Орищенко І. О. та ін. ; наук. консультант Антонова О. Є. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. Київ, 2015. 377 с.
4. Терепиций С. О. Обдарована молодь України: оцінка сучасного стану та поширення перспективного досвіду роботи з обдарованою молоддю в регіонах України [Текст] / С. О. Терепиций, О. Є. Антонова, Р. А. Науменко та ін. К. : ВМГО «Союз обдарованої молоді». 2008. 156 с.
5. Хімія. 7-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Хімія. Інтегрований курс «Природознавство». 7-11 класи : навчальні програми, методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2018/2019 навчальному році / уклад. С. С. Фіцайло. Харків. Вид-во «Ранок». 2018. С. 15-46.
6. Хімія. 10-11 класи. Рівень стандарту. Профільний рівень. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. – URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

III – Інтернет-ресурси:

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/>
2. Офіційний сайт ІМЗО. URL: <https://imzo.gov.ua/>
3. Блог «Хімія і хіміки». URL: <http://himikizp.blogspot.com/>
4. Віртуальне методичне об'єднання вчителів хімії URL: <http://zw.ciit.zp.ua/index.php>
5. Хімічні олімпіади в Україні URL: <http://www.ukrchemolimp.com>

4. ТЕЗАУРУС СЕМІНАРУ

Здібності - індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну дитину (підлітка) від іншого, від яких залежить можливість успіху в діяльності. Здібностями можуть вважатися абсолютно різні вміння, знання та навички. Тобто загальними називають здібності людини, які в тій чи іншій мірі проявляються у всіх видах його діяльності. Такими є здібності до навчання, загальні розумові здібності людини, його здатності до праці. Під спеціальними розуміють здібності, які виразно проявляються в окремих, спеціальних областях діяльності (наприклад, сценічній, музичній, спортивній і т.п.);

Здобувачі освіти - вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), докторанти, інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти;

Компетентність - здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей;

Обдарованість - стан і ступінь прояву здібностей дітей і підлітків. Це системна якість психіки, що розвивається протягом життя, вона визначає можливість досягнення людиною більш високих (незвичайних, неабияких) результатів в одному або декількох видах діяльності порівняно з іншими людьми;

Обдарованість - потенційний таланти, а таланти - реалізована обдарованість;

Ознаки обдарованості - це ті особливості обдарованого учня, які проявляються в його реальній діяльності і можуть бути оцінені на рівні спостереження за характером його дій;

Освітній процес - система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей;

Освітня діяльність - діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті;

Результати навчання - знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів;

Розв'язування хімічних задач – важлива сторона оволодіння знаннями основ хімічної науки. Включення задач у навчальний процес дозволяє реалізувати наступні дидактичні принципи навчання: 1) забезпечення самостійності і активності учнів; 2) досягнення міцності знань і умінь; 3) здійснення зв'язку навчання з життям; 4) реалізація політехнічного навчання хімії, професійної орієнтації;

Розрахункові хімічні задачі – це задачі, розв'язування яких сприяє свідомому засвоєнню хімічних знань, формуванню логічного мислення, розвитку розумової діяльності, навчає практичному використанню набутих теоретичних знань;

Таланти - поєднання здібностей, що забезпечують високі досягнення в певному виді діяльності, що відрізняється принциповою новизною і оригінальністю підходу;

Якісні хімічні задачі – це задачі, в яких кількісні характеристики відсутні взагалі, або вони носять допоміжний характер. Розв'язання якісних задач припускає використання визначень, формулювань законів, написання та аналізу хімічних формул і рівнянь реакцій, замальовку приладів. Якісні завдання можуть бути елементами комбінованих розрахункових завдань, а також складовою частиною завдань, пропонованих на експериментальному турі олімпіади.